

1.1-6/121
26.01.2012

Põllumajandusministri määruse "Geneetiliselt muundatud põllukultuuri kasvatamisest teavitamise ja käitlemise täpsustatud nõuded" eelnõu seletuskiri

I. Sissejuhatus

Põllumajandusministri määrus "Geneetiliselt muundatud põllukultuuri kasvatamisest teavitamise ja käitlemise täpsustatud nõuded" kehtestatakse "Geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse" § 28¹ lõike 5 ja § 28⁴ lõike 3 alusel.

Määruse eelnõuga kehtestatakse geneetiliselt muundatud (edaspidi *GM*) põllukultuuri kasvatamisest teavitamise ja käitlemise täpsustatud nõuded. Kohustus kehtestada eespool nimetatud nõuded tuleneb "Geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse" § 28¹ lõikest 5 ja § 28⁴ lõikest 3. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi 2001/18/EÜ geneetiliselt muundatud organismide tahtliku keskkonda viimise kohta ja nõukogu direktiivi 90/220/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta (EÜT L 106, 17.04.2001, lk 1–39) artiklile 22 ei tohi liikmesriigid keelata, piirata ega takistada heakskiidetud GMO-de turuleviimist ning artiklis 26a kutsutakse liikmesriike üles riiklikul tasandil vastu võtma asjakohaseid meetmeid GM ja geneetiliselt muundamata põllukultuuride segunemise vältimiseks.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Põllumajandusministeeriumi toiduohutuse osakonna taimse materjali büroo juhataja Kristiina Digryte (625 6275, kristiina.digryte@agri.ee) ja toiduohutuse osakonna taimse materjali büroo peaspetsialist Merjan Savila (625 6139, merjan.savila@agri.ee) ja taimse materjali büroo peaspetsialisti asendaja Tiina Varjend (625 6139, tiina.varjend@agri.ee). Eelnõule on juriidilise ekspertiisi teinud Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Katrin Pööra (625 6165, katrin.poorra@agri.ee). Eelnõule on keelilise ekspertiisi teinud õigusosakonna peaspetsialist Leeni Silk (625 6523, leeni.silk@agri.ee).

II. Eelnõu sisu

Eelnõu eesmärk on kehtestada GM põllukultuuri kasvatamisest teavitavahemaa piiresse jäävate põldude valdajate teavitamise nõuded, teavitavahemaa ulatus ning käitlemise nõuded GM põllukultuuridest maisile ja kartulile.

Eelnõu §-ga 1 sätestatakse määruse reguleerimisalaks GM põllukultuuri kasvatamisest teavitavahemaa piiresse jäävate põldude valdajate teavitamiseks esitatava teatise sisu- ja vorminõuded, teavitavahemaa ulatus ning teatisele lisatavate dokumentide loetelu ja käitlemise nõuded GM põllukultuuridest maisile ja kartulile, millele on väljastatud turustamisluba kasvatamise eesmärgil "Geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse" § 16 lõigete 1 või 3 alusel. Põllukultuurid, mida on lubatud EL-is kasvatada, on GM mais ja GM kartul.

Käitlemise nõueteks on minimaalse kasvatusvahemaa nõude järgimine GM põllukultuuri kasvatamisel samast liigist geneetiliselt muundamata põllukultuuri suhtes, ajavahemiku nõue, veo ja ladustamise nõuded, järelkultuuri põllult eelkultuurina kasvatatud GM põllukultuuri tärgranud taimede eemaldamise nõue ja tootmisel kasutatavate seadmete ja tehnika puhastamise nõue pärast GM põllukultuuride käitlemist.

Erandina tuuakse välja, et määruse nõudeid ei kohaldata nõuetekohaselt pakendatud GM maisi ja kartuli veole seemne tootjalt käitlejale. Kui GM põllukultuuri seeme või paljundusmaterjal on nõuetekohaselt pakendatud, siis on välditud veo käigus geneetiline

segunemine geneetiliselt muundamata põllukultuuriga ja selle tagajärjel kahju tekitamine. Nõuetekohaseks loetakse pakendit, mis on suletud nii, et sealt ei pudene seemned välja.

Eelnõu §-s 2 on sätestatud teavitushahemaa piiresse jäävate põldude valdajate teavitamise nõue.

Lõike 1 kohaselt teavitab GM põllukultuuri kasvatada sooviv isik posti teel väljastusteatega või elektrooniliselt digitaalallkirjaga allkirjastatult kirjaliku vormi kohaselt GM põllukultuuri kasvatamise kavatsusest teavitushahemaa piiresse jäävate põldude valdajaid enne GM põllukultuuri käitlemise alustamist. Teavitamise vorm on toodud lisas, mille kohaselt GM põllukultuuri kasvatada sooviv isik teavitab kasvatada plaanitava GM põllukultuuri nimetuse koos põllu täpse asukohaga põllumassiivis (märkides teatisel põllumassiivi ja põllunumbri) ja kasvatamiseks oleva pindala suurusega. Vastavalt "Geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse" § 28⁴ lõikele 1 peab käitleja teavitama teavitushahemaa piiresse jäävate põldude valdajaid vähemalt kolm kuud enne GM põllukultuuri kasvatamise alustamist. Kolm kuud on piisav aeg külvikorra plaani või plaanis muudatuste tegemiseks. Teavitushahemaa piiresse jäävate põldude katastritunnused on kättesaadavad Maa-ameti veebilehel (avalikud teenused). Maa-ameti veebilehel saab minna katastrikaardile oma maatüki järgi päringut teostades, mille tulemusena kuvandub ekraanile otsitav maatükk. Seejärel saab lasta kuvada kõikide selle maatüki naabruses asuvate maatükkide andmed koos katastritunnustega. Katastritunnuse järgi saab isikute postiaadressid teada omaavalitsusest, sest omaavalitsus saadab maamaksu kohta kirjalikke teatisi maaomanikele.

Lõike 2 kohaselt peab käitleja lisama teatisele täiendavalt ka põllumassiivi kaardi või selle koopia, millele on märgitud GM põllukultuuri kasvatamiseks kavandatud põllumassiivi number ja teavitushahemaa piiresse jääva põllumassiivi number. Võimaluse korral märgib käitleja põllumassiivi kaardil ka GM põllukultuuri kasvatamiseks kavandatud põllu ja teavitushahemaa piiresse jääva põllumassiivi alad. Põllumassiivi numbreid saab Maa-ameti kaudu.

Lõikes 3 on toodud teavitushahemaa ulatus, mille piiresse jäävate põldude valdajaid peab käitleja teavitama GM maisi ja GM kartuli kasvatamise kavatsusest. Teavitama peab ainult põldude valdajaid ja teavituskohustus ei laiene, kui teavitushahemaa piiresse jääb mittepõllumajanduslik maa (näiteks metsamassiiv). GM põllukultuuri kasvatamise teavitushahemaa on kahekordne sätestatud minimaalne kasvatusvahemaa selle põllukultuuri kohta.

Eelnõu §-s 3 sätestatakse GM põllukultuuri kasvatamise nõuded.

Lõikes 1 sätestatakse, et GM põllukultuuri kasvatamisel peab järgima kehtestatud minimaalset kasvatusvahemaad sama botaanilise liigi geneetiliselt muundamata põllukultuuri põllust vältimaks geneetilist segunemist. Põldudevahelist kaugust mõõdetakse põllu servast põllu servani.

Lõikes 2 on sätestatud minimaalne kasvatusvahemaa maisi ja kartuli kasvatamisel vastavalt Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (edaspidi *OECD*) seemneskeemides ettenähtud vahemaale supereliitseemne tootmiseks. Supereliitseemne sordiehtsuse nõue on 99,9%, mis on madalaim suurus ettenähtud nõude kontrollimiseks. Kasvatusvahemaade kehtestamisel on paljud liikmesriigid tuginenud teaduslikule põhjendusele. Kuna Eestis pole vastavaid põldkatseid tehtud, siis on minimaalse kasvatusvahemaa kehtestamisel lähtutud OECD skeemidest.

Lõikes 3 sätestatakse puhvertsoonidena alad, kuhu GM põllukultuuri kasvatamise korral külvatakse sama botaanilise liigi geneetiliselt muundamata põllukultuuri, mis koristatakse GM põllukultuuriga üheaegselt ja turustatakse GM põllukultuuri saagina. Puhvertsooni

olemasolu on vajalik, et minimeerida ilmastiku mõjutuste (eelkõige soodsate tuulesuundade) tõttu võimalik geenisiire naabruses asuvatele põldudele ning loodusesse. Puhvertsoonide laiuste väljatöötamisel lähtuti enim kasutusel olevate külvikute ja kartuli mahapanemise masinate laiusest.

Lõike 4 kohaselt peab järgima kehtestatud kasvatamise ajavahemikku sama botaanilist liiki geneetiliselt muundamata põllukultuuri kasvatamiseks samal kasvukohal pärast GM põllukultuuri. Kasvatamise ajavahemik on sarnaselt minimaalsetele kasvatusvahemaadele vastav OECD seemneskeemides ettenähtud ajavahemikule supereliitseemne tootmiseks. Kasvatamise ajavahemiku järgimisel on võimalik GM põllukultuurist tärganud taimi märgata ja eemaldada põllult ning sellega seoses ka vähendada geneetilise segunemise võimalust. Kasvatamise ajavahemik GM maisi kasvatamisel on kaks aastat ja GM kartuli puhul neli aastat. Maisiterad Eesti kliimatingimustes ei valmi ja seetõttu on kasvatamise ajavahemik lühike. Kartulimugulad võivad küll talvituda mullas, kuid pikem kasvatamise ajavahemik on tingitud kartuli haiguste ja kahjurite leviku tõkestamiseks.

Eelnõu §-s 4 sätestatakse GM põllukultuuri veo nõuded.

Lõike 1 kohaselt tuleb veol või laadimisel vältida seemnete või paljundusmaterjali juhuslikku sattumist keskkonda. Juhuslikku keskkonda sattumise ära hoidmisega välditakse veo ja laadimise käigus GM põllukultuuride geneetilist segunemist geneetiliselt muundamata põllukultuuriga ning võimalikku geenisiiret loodusesse ja selle kahjulikke tagajärgi.

Lõike 2 kohaselt tuleb juhusliku keskkonda sattumise vältimiseks GM põllukultuuri seemneid või paljundusmaterjali ning saaki vedada suletuna mahutis või sõidukis hoolikalt kinni kaetuna.

Lõike 3 kohaselt tuleb veo ja laadimise käigus keskkonda sattunud GM maisi seemned või kartuli mugulad kokku koguda, et vältida segunemist mitte GM põllukultuuridega ja levikut keskkonda.

Eelnõu §-s 5 on sätestatud GM põllukultuuri ladustamise nõuded, mille kohaselt GM põllukultuuri segunemise vältimiseks mitte-GM põllukultuuriga peab käitleja ladustama GM põllukultuuri seemneid või paljundusmaterjali enne külvi suletud mahutis ja eraldi samast või teisest botaanilise liigi geneetiliselt muundamata põllukultuuri seemnetest või paljundusmaterjalist. Samuti peab käitleja ladustama GM põllukultuuri koristatud saaki suletud laoruumis või hoolikalt kinni kaetuna. Suletud ruumis või hoolikalt kinni kaetuna ladustades välditakse GM põllukultuuri sattumine mittesoovitud maa-aladele eriti ilmastikumõjutuste (näiteks tuule) ja loomade (näiteks näriliste) abil laialikandumise tõttu.

Lõike 2 kohaselt tuleb GM põllukultuuride ladustamiseks kasutatav mahuti ja laoruum märgistada viitega GM põllukultuurile. Selline märgistamine aitab vältida juhuslikke eksimusi GM põllukultuuri külvamisel geneetiliselt muundamata põllukultuuri asemel, sest väliselt näiteks GM maisi seeme ei erine tavalisest maisi seemnest.

Eelnõu § 6 lõike 1 kohaselt tuleb GM põllukultuuride külviks, koristamiseks, töötlemiseks või veoks kasutatavaid masinad ja vahendid enne nende kasutamist tava- või mahepõllumajanduslikul põllul puhastada GM maisi seemnetest või seemnekartulist. See on vajalik vältimaks GM põllukultuuri seemnete või paljunemisvõimeliste taimeosade sattumist põldudele, millel kasvatatakse geneetiliselt muundamata põllukultuure.

Lõike 2 kohaselt tuleb GM põllukultuuri ladustamiseks kasutatud ladu ja mahuti puhastada maisi seemnetest või seemnekartulist enne tava- või mahepõllumajandusest pärit põllukultuuri säilitamiseks kasutamist. See nõue on samuti tingitud sellest, et kui näiteks laoruumi ei ole pärast GM maisi ladustamist hoolikalt puhastatud ja kui järgmisena

ladustatakse seal ruumis mahepõllumajandusliku maisi seemet, siis suure tõenäosusega on võimalik seemnete segunemine ja mahepõllumajandusliku seemne saagi koristamise järgselt tuvastatav saagis geneetiline segunemine.

Eelnõu § 7 kohaselt peab käitleja pärast GM põllukultuuri kasvatamist kontrollima ja eemaldama mulda jäänud seemnetest või paljundusmaterjalist GM põllukultuuri tärganud taimed. Järelkultuuri põllult eelkultuurina kasvatatud GM põllukultuuri tärganud taimede eemaldamise nõue tähendab seda, et kui eelmisel aastal on põllul kasvanud näiteks GM mais, siis järgmisel aastal seal põllul näiteks kartulit kasvatades peab kindlasti jälgima, et ei ole tärganud maisi taimi ja kui on, siis tuleb need kartulitaimede vahelt välja tõmmata ja hävitada. Kontrollima peab ka põllumajanduslikke kõlvikuid (logistiline teekond), millest saagi koristusel üle sõideti või kus paljunemisvõimeline GM materjal maha rappus. Isik, kelle maa-alal on kasvatatud GM põllukultuuri, teavitab põllul kasvatatud GM põllukultuuri tärganud taimede määratud ajavahemiku jooksul eemaldamise nõudest maa-ala müügi, rentimise või muul viisil ülemineku korral uut omandajat või valduse saajat enne omandamist või valduse üleminekut kirjalikult vastavalt "Geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seaduse" § 28⁴ lõikele 4. Maa võõrandamisel läheb nõue eemaldada järelkultuuri põllult GM eelkultuurist tärganud taimed kasvatamise ajavahemiku vältel üle maa omandajale või valduse saajale.

Määruse eelnõu lisas on kehtestatud teatise vorm teavitusvahemaa piiresse jäävate põldude valdajate teavitamiseks GM põllukultuuri kasvatamise kavatsusest.

III. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel on arvestatud Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi 2001/18/EÜ geneetiliselt muundatud organismide tahtliku keskkonda viimise kohta ja nõukogu direktiivi 90/220/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta (EÜT L 106, 17.04.2001, lk 1–39) artiklit 26a.

IV. Määruse mõjud

Määruse eelnõus kehtestatud nõuded aitavad tõhustada GM põllukultuuride ja mitte GM põllukultuuride segunemise ning keskkonna saastumise vältimist.

Määruse eelnõuga sätestatud nõue GM põllukultuuri kasvatamise kavatsusest teavitamiseks annab tootjale suurema valikuvõimaluse ja parandab nende teadlikkust GM kultuuride käitlemisest. Naaberpõllupidaja õigeaegsel informeerimisel GM põllukultuuri kasvatamise kavatsusest on võimalik muuta viljavaheldust või arvestada turustamise nõudeid kui tegemist on teavitusvahemaa sisse jäävate põldude saagiga. Kasvatusevahemaa ja puhvertsooni kasutamine ning uuesti sama kultuuri kasvatamise ajavahemiku järgimine aitavad tõhustada geneetilise segunemise vältimist mitte GM põllukultuuridega.

GM põllukultuuride transpordi kohta kehtestatud nõuete täitmisega on viidud miinimumini juhusliku geenisiirde võimalus keskkonda ja ka geneetiline segunemine mitte GM põllukultuuridega. Käitlemissaadmete ja ladustamiskohtade puhastamise nõuete täitmine aitab minimeerida geneetilise segunemise võimalusi.

V. Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse rakendamisega ei kaasne lisakulutusi riigieelarvest.

VI. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

VII. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks Keskkonnaministeeriumile. Keskkonnaministeerium kooskõlastas eelnõu märkustega, millega mitteametamise osas on jõutud kokkuleppele. Eelnõust teavitati Euroopa Komisjoni teatisega 2011/433/EE. Euroopa Komisjoni poolsetele märkustele on vastatud kirjaga 9.1-2.1/58.

Ants Noot
Kantsler

Keskkonnaministeeriumi märkuste arvestamise või arvestamata jätmise tabel:

„Geneetiliselt muundatud põllukultuuri kasvatamisest teavitamise ja käitlemise täpsustatud nõuded”

Märkuse nr/ ettepaneku sisu	Arvestamise/ Arvestamata jätmise põhjendus
<p>1. Eelnõu § 2 lõige 1 sätestab käitlejale kohustuse teavitada teavitusvahemaa piiresse jääva põllu valdajat geneetiliselt muundatud põllukultuuri kasvatamise kavatsusest kas posti teel väljastusteatega tähtkirjaga või elektrooniliselt digitaalallkirjaga allkirjastatult. Sellega seoses tekib küsimus, et kui tähtkirja puhul kinnitab adressaat kirja kätte saamist allkirjaga, siis kuidas tagatakse elektronkirjaga teavitamise puhul, et adressaat on kirja kätte saanud.</p>	<p>Märkusega ei ole arvestatud. Teavitusvahemaa piiresse jääva põllu valdajat tuleb geneetiliselt muundatud põllukultuuri kasvatamisest teavitada ja ei ole vaja saada tema nõusolekut. Kaalusime erinevaid teavitusvariante (ajalehe, raadio jm kaudu), kuid jõudsime otsusele, et kõige kindlam viis teabe kohalejõudmiseks on tähtitud kirja teel või digitaalselt allkirjastatud elektronkirjaga.</p>
<p>2. Määruse lisas “Teatis” teatise vormi on vaja lisada aeg, millal kavatakse geneetiliselt muundatud põllukultuure kasvatama hakata ja millal kavatakse lõpetada.</p>	<p>Märkusega ei ole arvestatud. Geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seadus § 28⁴ sätestab teatamise ajaks kolm kuud enne kasvatamise algust. Täpsem kasvatusaeg sõltub kultuurist, kliimast ja muudest teguritest ning kestab üldjuhul ühe kasvatamisperioodi.</p>
<p>3. Teatise vorm sätestab vajalikuna ka “ärinime”. Juhime Teie tähelepanu sellele, et geneetiliselt muundatud põllukultuure võib kasvatada ka füüsiline isik, kellel pole ärinime.</p>	<p>Märkusega ei ole arvestatud. Äriseadustiku § 8 sätestab füüsilisest isikust ettevõtja ärinime kohta järgmist: 1) Füüsilisest isikust ettevõtja ärinimi peab sisaldama ettevõtja ees- ja perekonnanime ning ei või sisaldada äriühingule viitavat täiendit ega lühendit. (2) Füüsilisest isikust talupidaja ärinimi ei pea sisaldama ettevõtja ees- ja perekonnanime juhul, kui ärinimes sisaldub talu nimi.</p>

Teatis 2011/435/EE

Põllumajandusministri määruse "Geneetiliselt muundatud põllukultuuri kasvatamisest teavitamise ja käitlemise täpsustatud nõuded" eelnõu

Paragrahv 3. Geneetiliselt muundatud põllukultuuri kasvatamine ja kasvatusvahemaa ulatus.

Komisjon palub Eesti ametiasutustel teavitatud eelnõu paragrahvi 3 lõikes 1 sätestatud geneetiliselt muundatud kartulite viljelemisel kasvatusvahemaana 50 meetri rakendamise alust põhjendada 11. novembril toimuval COEX-NET kohtumisel.

Eesti on põhjendanud § 3 lõikes 1 sätestatud kasvatusvahemaa aluseid 11. novembril 2011 toimunud COEX-NET kohtumisel.